

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 4, Article Number: 4C0021

HUMANITIES

Received: July 2009
Accepted: September 2009
Series : 4C
ISSN : 1308-7320
© 2009 www.newwsa.com

Gamze Demirel
Firat University
gdemirel@firat.edu.tr
Elazig-Turkiye

NEFÎ DÎVÂNÎ'NDA "GÜNEŞ" VE "GÜNEŞ İLE İLGİLİ HAYALLER"

ÖZET

Tabiat, bütün şairler için olduğu gibi Nefî için de bitip tükenmez bir hazinedir. Dîvân' da zaman zaman klasik anlayışın devamı gibi görünen beyitler dikkat çekmektedir. Ancak şairimiz klasik malzemeyi yeni bir tarzda işleyerek orijinaliteyi yakalamış ve kendisine özgü bir üslup geliştirmiştir. O söylemek istediğini geleneğin dışına çıkmadan, ancak zaman zaman geleneğin sınırlarını zorlayarak aktarmıştır. Onun hayal gücünün mükemmelliği, şiirini doruk noktasına taşımış ve onu diğer şairlerden üstün kılmıştır. Şair duygu ve düşüncelerini, anlatırken tabiata ait objeleri kullanmış, onların tabii durumlarını değiştirerek yeniden şekillendirmiştir. Kozmik âlem bahsinde en çok işlenen unsurların başında, bütün Dîvân şairlerinde olduğu gibi, Nefî' de güneş ve ay gelmektedir. Makalemize konu olan güneş, Nefî Dîvânı' na çeşitli hayal ve benzetmelerle konu olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Klâsik Türk şiiri, şiir, Nefî, tabiat, güneş

"SUN" AND "THE IMAGES RELATED TO SUN" IN DÎVÂN OF NEFÎ

ABSTRACT

Nature is an inexhaustible treasure for Nefî as for all of poets. The verses which sometimes seem to be continuation of the classical conception in Dîvân attract attention. However, our poet has achieved the originality by using the classical material in a new style and developed a style that is peculiar to him. He expressed what he wants to say without going out of the tradition but sometimes constraining the borders of the traditional. The excellence of his imagination has carried his poems to the peak and made him superior to the other poets. The poet has used the objects related to the nature and re-shaped them by changing their natural conditions while he explicits his thoughts and feelings. In the cosmic world, the sun and the moon are the elements which are frequently used by Nefî like all of the Dîvân poets. The sun which is the subject matter of our article has been the subject also in Dîvân of Nefî with various images and metaphors.

Keywords: Classical Turkish Poem, Poem, Nefî, Nature, Sun

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Bir sanat eserinin meydana gelişinde, tabiatla insan arasındaki bağ son derece etkilidir. Tabiatın bizzat kendisi ve barındırdığı unsurlar asırlarca sanatçıların feyz ve ilham kaynağı olmuştur.

Sanatçılar tabiata vahdetin birer nişanesi olarak bakmış ve öyle değerlendirmişlerdir. Yaratılmış olan her varlık vücud-ı mutlakın bir parçası; tabiattaki her güzellik hüsn-i mutlakın tecellisidir. Sanatçı, baktığı her unsurda ilahî tecelliyi hisseder ve yaratıcısını görür. Bütün inanç sistemlerinde tabiat, insanı mutlak varlığa götüren bir semboller dünyası olarak kabul edilir. Çünkü ağacından, yaprağına, çiçeğinden dallarına; uçan kuşa, açan güle kadar her şey yaratıcıdan bir parça taşır. Bu yüzden tabiat ve ona ait unsurlar, bütün dinler tarafından kutsal kabul edilmiş ve büyüğünden küçüğüne bütün tabiat unsurlarının korunması ve incitilmemesi gerekliliği sıkça dile getirilmiştir.

Tabiat, bizlere duyu ötesinden mesajlar ileten bir mefhumlar ve semboller yumağıdır. Örneğin; Dîvân şairlerince "sultan" diye vasıflandırılan ve tabiatın bir özeti gibi kabul edilen; zengin çağrışımlar ve sayısız imajlarla yüklü olan gül, saltanatını her zaman korumuş ve adetâ bir kültür temsilcisi görevi üstlenmiştir. Yine gül, bir başka tabiat unsuru olan bülbül ile birlikte anılmaktadır. Acı çeken ve hep bir özleyiş içinde olan bülbül aşışın ruhunun sembolüdür. Dîvân şairi tabiatı parça parça tasvir etmez. Tabiatı bir bütün olarak düşünür. Şairin hayal dünyasına bütün olarak giren tabiat manzarası, bir süre sonra bütün tabiat unsurlarının birer sembol haline gelmesi ile sonlanacaktır.

Dîvân şairinin çizdiği tabiat manzarası canlıdır. Zirâ tabiatla sürekli bir değişim ve dönüşüm söz konusudur. Her "ân" ile birlikte yeni bir oluşum ve yaratılış vuku bulmaktadır. Tabiattaki bu hareketlilik her bir sanatçının tabiat tasvirine ayrı bir renk ve farklı bir tat katmaktadır.

Dîvân şiirinde tabiat unsuru zaman zaman gerçek kimliğinden sıyrılarak, şairin zihninde ve hayal dünyasında, onun kişiliğine ve ruhî yapısına uygun olarak şekillenir ve birer mefhum halini alır.

Sanatçı, tabiata bakarken onda bizim göremediğimiz pek çok şeyi görebilen kişidir. Tabiata sadece bakmaz aynı zamanda ona dokunur, onu hisseder, onunla arasında bir bağ kurar ve her bakışında gördüğü farklılıkları bin bir çeşit benzetme yaparak sanatına aktarır. En ufak bir ayrıntı bile (akarsuyun üzerindeki çöpler, gül yaprağındaki çiğ taneleri) onun görüş açısının dışına çıkmaz. Ya insanın dudağını goncaya benzetir, ya da serviyi hoş yürüyüslü bir güzel olarak hayal eder. Tabiatla insanı, insanla tabiatı bütünleştirir.

Dîvân şairine göre tabiat insan şeklindedir. Mevsimler, çiçekler birer insan görünümüyle, kişileştirilerek şiire girer. Divan şairi çok kere insanda tabiatı görür; yanak güldür, boy servidir, dudaklar goncadır. Zaman zaman da tabiatla insan görülmeye çalışılmıştır. Nefî Divanı'nda bu hususa örnek olabilecek beyitlere rastlıyoruz. Aşağıdaki beyitte, tabiatla insanı görebilmek hususu gayet renkli ve göz kamaştırıcı bir biçimde verilmiştir:

Nitekim her dıraht-ı pür-şükûfe şâh-ı nevrûzun
Kura çetr-i sefidin sahn-ı bâğ u bustân üzre (K.6, 52)¹

¹ Makaleye seçilen beyitler; "Akkuş, M., (1993). Nef' î Dîvânı. Ankara: Akçağ Yayınları" adlı eserden alınmıştır.

Dîvân şiirinde, salt tabiat tasvirleri pek yer işgal etmemiştir. Bunun asıl sebebi, Dîvân şairleri insansız bir tabiatı benimsememiş olmasıdır. Onların amacı kusursuz güzelliği yakalamak ve orada mutlak güzelliği seyredebilmektir. Ancak tabiat güzelliğini ifade eden beyitlere rastlamak da mümkündür:

Dâmen-i çarhı mu'attar eder esdikçe nesim
Nûkhet-i yasemen ü sünbül ü bûy-ı nesrîn (K.47, 8)

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Nefî on yedinci yüzyılda yaşamış ve Klâsik edebiyata damgasını vurmuş önemli şahsiyetlerden biridir. Önemli olan onları tarihte unutulmaz kılan vasıflarının ön plana çıkarılmasıdır. Bu da ancak sanatçıların eserlerinin iyi bir şekilde analiz edilmesi ile mümkün olacaktır. Bu durumda tüm edebî metinlerin yüzeysel değil derinlemesine tahlil edilmeleri gerekmektedir. Klâsik Türk edebiyatı metinleri üzerinde yeterli sayıda tahlil çalışmalarının yapılmadığı düşünülecek olursa bu çalışma bu noktada daha farklı bir önem kazanmaktadır. Çalışmamızın iskeleti klasik bir yapı arz ediyor gibi gözükmektedir. Ancak metne tahlili olarak yaklaşmamız benzeri çalışmalardan farklı olan yönünü ifade için yeterli olacaktır.

3. GÜNEŞ (SUN)

3.1. Genel Olarak Güneş (Sun as a General Concept)

Nefî Dîvânı'nda yer alan kozmik unsurlar içerisinde güneş, üzerinde en çok durulan öge olma özelliğini gösterir. Dîvân' da "neyyir-i a'zam, âftâb, mihr, gün ..." gibi isimlerle ve "âlem-ârâ, cihântâb, tâb-nâk, tabân, ziyâ- güster, zer- endûd, dırâhşân, nûrânî, nûr- efsân, cihân- perver, âlem- gîr, zerre-perver ..." şeklindeki sıfatlarla birlikte zikredilir. Güneş, Dîvân şiirinde, bir burçtan diğerine geçmesi, ısısının ve ışığının hayat bahşediciliği, bir doğup bir batması, şekli, canlılar için taşıdığı hayati önemi, gölge, zerre ve ay ile olan alâkası ... yönleriyle konu edilmiştir. Etrafı aydınlatması ve parlaklığı açısından "tâbnâk" ve "dırâhşân"; ışıklarının altın renkli bir görünüm arz etmesi sebebiyle "zer- endûd"; cihanın süsü olarak düşünülmesi yönüyle de "âlem-ârâ" sıfatlarıyla nitelendirilmiştir. Ayrıca doğuşu ve batışı yönleriyle de ele alınmıştır. "Husrev-i haver" olarak nitelendirilmesi, ışıkları ve ısısı ile dünyaya olan hakimiyeti sebebiyledir. Dördüncü felekte bulunuşu "çârümîn" sıfatıyla ifade edilmiştir:

Mâh-ı mülk-ârâ-yı gerdûn-ı vezâret kim olur
Nûr-ı re'yinden nihân şem'-i revâk-ı çârümîn (K. 56, 13)

Güneşin, daha ziyâde memduhun görüş ve düşünceleri için teşbih unsuru olduğu dikkati çeker. Memduhun, görüş ve fikirlerinin güneşi o derece parlaktır ki, onun "âfitâb-ı re'y(görüş güneşi)" i ışık saçacak olursa, gökyüzü sayvanı (gölgelik) nın gölgesi arşa düşerdi denilmektedir:

Düşerdi sâye-bân-ı âsmânın sâyesi arşa
Ger olsapertev-endâz âfitâb-ı re'y-i pinhânı (K. 12, 22)

Güneşin, zerre ile birlikte kullanılışı, Dîvân şiirinde bir gelenektir. Zerreler ancak güneş ışınları ile görülebilmektedir. Bu münasebette, toz veya zerre küçüklüğün ve hakirliğin ifadesi için kullanılırken, güneş de azamet ve büyüklüğün timsali olarak geçer. Güneş, bu yönüyle, memduh için teşbih unsurudur. Nefî' nin hayal dünyasında, memduh âlemi aydınlatan, süsleyen öyle büyük bir güneştir

ki, onun ışınları yardımıyla görülen her zerreden bir güneş ortaya çıkmaktadır. Şair bu beyitle mübalağa sanatının sınırlarını zorlamaktadır:

Sen o mihr-i âsmân-ı baht u devletsin bugün
Zâhir eyler pertevin her zerreden bir âftâb (K. 61, 11)

"Güneş-zerre" ilişkisinin geçtiği bir başka beyitte de, memduhun, "re'y" inin ışığının bir zerresiyle dünyayı aydınlatması halinde güneşin gökte sadece bir zerre gibi kalacağı, gözlerden kaybolacağı anlatılmaya çalışılarak, memduhun övgüsü yoluna gidilmiştir:

Ger zerre denlü nûru ziyâ verse âleme
Hürşîd zerre gibi nazardan nihân olur (K. 29, 26)

Yine "zerre-güneş" ilişkisine temas edilirken, "hürşîd-i nûr-efşân" sıfatı ile şair, memduhun düşünce ve görüş gücünden kuvvet alacak bir zerrenin, güneş gibi âlemi aydınlatacağını belirtir:

Şâmil olsa kuvvet-i bûzû-yı re'yi âleme
Zerre zûr-ı pençe-i hürşîd-i nûr-efşân bulur (K. 9, 27)

Diğer yandan "Şems-i duhâ (kuşluk vaktinin güneşi)" tamlaması memduhun görüş ve düşüncesini ifade için kullanılmıştır. Memduhun "re'y" i, dünyayı, kuşluk vaktinin güneşinden daha çok aydınlatmaktadır. Ayrıca "Memduhun görüş ve düşünüş edibi, güneşe "Sûre-i Nûr" u okutur" denilerek "mihr" ifadesiyle zikredilen güneşin, "Nûr Sûresi" yle birlikte kullanılması onun aydınlığını ve parlaklığını ortaya koymak amacıyla:

Döndürür çarhı murâdınca hakîm-i aklı
Sûre-i Nûr okutur mihre cedîd-i re'yi (K. 45, 10)

Ahdi çemen-i memlekete mevsim-i nevrûz
Re'yi felek-i saltanata şems-i duhâdır (K. 34, 33)

Güneş, "tâbân" sıfatıyla zikredilerek yine memduh için teşbih unsuru olmuştur. Bu benzetmede, memduhun saltanatı da cihan olarak düşünülmüştür. Güneşe ait parlaklık ve aydınlık sıfatları, genellikle devlet işlerinde çözüme kavuşturulması gereken meselelerin aydınlatılması hususunda, memduhun isabetli görüş ve düşünceleri için teşbih unsuru olmaktadır. İşte aşağıdaki beyitte buna temas edilmektedir:

Fürûğ-ı pertev-i re'y-i münîri kim oldur
Cihân-ı saltanatın âftâb-ı tâbân (K. 31, 28)

"Mihr-i cihântâb" sıfatı ile memduhun kendisi anlatılmaktadır. Sarayı; din ve devlet göğü, kendisi ise; her sabah o mekanın kapısından doğan cihanı aydınlatici bir güneştir:

Âsmân-ı dîn ü devletdir o âlî-âsitân
Matla'-ı mihr-i cihân-tâb-ı sa'adetdir o bâb (K. 55, 6)

Bir beyitte de memduh, "âlem-ârâ" sıfatıyla anılarak cehaleti yakan, bilimi aydınlatan güneş olarak düşünülmüştür:

Râst-gerdiş âsmân-ı sifle-hasm u ehl-i dost
Âlem-ârâ âftâb-ı cehl-sûz u ilm-i tâb (K. 55, 7)

Güneş ışınları, altın olarak hayal edilmekte ve bu ışınlarıyla etrafa hayat bahş etmektedir. Sultan da kerem sahibi ve cömert oluşuyla tıpkı güneş gibi etrafına aydınlık saçmaktadır ve bu özelliği sebebiyle "hurşid-i zer-efşân"sıfatıyla zikredilmiştir. Bir başka yerde de "hürşid-i zer-efşân" memduhun cömertlik eli ile kıyaslanmakta, cömertlik açısından, memduhun eli üstün tutulmaktadır:

Ol şâh-ı mükerrerem ki kef-i desti keremde
Hürşid-i zer-efşân gibi meşhûr-ı cihândır (K. 10, 20)

Saltanat güneşi (âfitâb-ı saltanat) olarak görülen sultan için "pür-kerem" sıfatının kullanıldığı da dikkati çeker:

Şâh-ı cihân-ârâ mıdır mâh-ı zemîn-pîrâ mıdır
Behrâm-ı bî-pervâ mıdır yâ âftâb-ı pür-kerem (K. 15, 24)

Bir beyitte de "mihir" in la'l taşına kırmızı rengi vermesi söz konusu edilmiş olup memduhun güneşe benzetilen feyiz ve ihsanı ile beslenen şairin nükteli sözleri de güzellik (rengin) vasfını bu sebeple kazanmıştır denilmektedir:

Feyz-i mihr-i iltifâtındır ki etdi tab'ımı
Saf u rengin nüktelerle ma'den-i la'l-i müzâb (K. 55, 34)

Ol âftâb-ı saltanat ol şehsüvâr-ı memleket
Cem-bezm ü Mâtem-mekremet memdûh-ı esnâf-ı ümem (K. 15, 18)

Güneş, bir beyitte, memduhun göz bebeği için benzetme unsuru olmuştur. Bu benzetme vasıtasıyla memduhun baht gözünün daima açık olduğu söylenmektedir. Memduhun talihi her zaman açıktır, kapanmaz:

Hâba varmazsa n'ola dîde-i bahtı bir dem
Âftâb olmuş ana merdümek-i bînâyî (K. 45, 20)

Bir Güneş gezegenlerin sultanıdır, kutsaldır, en üst makamda yer alır; sahip olduğu bu değerler açısından, sultanın saltanat bayrağı olarak tasavvur edilmiştir:

Husrevâ dâd-gerâ pâdişehâ tâc-verâ
Ey şehensâh-ı felek-mesned-i hürşid-livâ (K. 18, 70)

Bir başka beyitte ise memduhun kılıcı için benzetme unsuru olan güneş ışınlarının, sabah vakti karanlığı yırtarak gösterişli bir biçimde doğuşu hayal edilmiş ve bu manzara memduhun kılıcı ile kıyaslanmıştır. Memduhun kılıcı da kapkara bir vücut olarak tasavvur edilen düşmanın bünyesini aynı bu şekilde parçalar, denilmiştir:

Fürûğ-ı tîğ-i cihân-tâbı vasf-ı düşmen
Tulû'-ı mihr-i ziyâ-güster ü vücûd-ı sevâd (K. 30, 24)

"Cism-i âftâb" tabiri, memduhun köşkündeki pencerelerin yuvarlak (dairevi) camları için kullanılmıştır. Köşkün pencerelerinde yer alan yuvarlak billur camlarla güneş arasında, biçim ve parlaklık açılarından, benzerlik kurulur:

Derûnu ol kadar rûşen ki cirm-i âftâb anlar
Gören revzenlerinde her müdevver câm-ı billûrı (K. 35, 6)

Şemse, "güneş şeklindeki resim işleme" demektir. Altın işlemeli şemse ile güneş benzerlik arz etmektedir. Şemse, güneş anlamına gelen "şems" i de hatırlatır. "Mihr-i rahşân" nın, memduhun köşkünün tavanına işlenmiş renkli ve parlak şemse ile mukayese edildiği de görülür. Bu şemse, cihanı güneşten daha çok aydınlatır:

O zerrîn-şemse-i tâbân ki reşk-i mihr-i rahşândır
Ziyâ-pâş olsa ger kevn ü mekâna zerrece nûrı (K. 35, 7)

Güneş canlıların hayat kaynaklarından biri olduğu gibi "la'1" ve "akîk" gibi taşların da oluşmasında büyük rol sahibidir. Madenler üzerindeki etkisi, madenleri terbiye etmesi gibi hususları onun "kimyâ-ger" olarak vasıflandırılmasına vesile olmuştur:

Korkarım hem âftâb-ı kimyâ-ger duymasın
Yohsa bin şevk ile olur ol dahî bir müşterî (K. 14, 56)

Dîvân' da "Neyyîr-i a'zam ", güneş için kullanılmakta ve kutluluğu ifade etmektedir:

Re'y-i mülk-ârâsıdır ol şebçerâğ-ı tâbdâr
Kim verir dünyâya şu'le neyyir-i a'zam gibi (Kıt'a 3, 7)

Güneşin burçlarla olan münasebeti de zaman zaman dile getirilmiştir. Beyitlerin birinde güneşin bahar mevsiminde " Koç burcuna" girdiği söz konusu edilmiştir. Bu tarihten itibaren (9 Mart) tabiat canlanmakta, bahar mevsimi kendisini göstermektedir. Bahar, neşe ve eğlencenin bol olduğu, zevk meclislerinin tertip edildiği bir mevsimdir. Beyitte " hilâl- cam " benzetmesi buna işaret etmektedir:

Nitekim câm-ı hilâl-i îydi gerdân ede çarh
Nitekim ola mahal mihre hamel nevrûzda (G. 121, 10)

Güneşe çıplak gözle bakmak, gözlerin yaşarmasına neden olur. Bu hususu Nefî sadece bir beyitinde ele almıştır. Bu realite, yüz güzelliği ile güneş arasında kurulan güzel bir benzetmeyle ve hüsn-i talil sanatıyla ortaya konulmuştur:

Hûbâna acep lâzımedir câzibe-i dil
Ansız bakamam hüsn ile mihr-i felek olsa (G. 104, 2)

Nefî, beyitlerinde, yer yer temmuz ayında sıcaklığın dayanılmaz bir şekilde arttığını, güneşin ısını ve ışığını fazlasıyla hissettirdiğini dile getirmiştir. Şiddetli sıcaklık insanı bunaltmakta, sıkıntıya sokmaktadır. Şair, sıcaklığın derecesini ifade ederken, güçlü ve engin bir hayal perspektifi içerisinde, bu sıcaklığın dağları ve gümüş madenlerini dâhi erittiğinden bahseder. Öyle ki bu sıcaklık, gümüş madenlerini eritip civa denizi haline getirebilecek güce sahiptir. Dağlardan ve tepelerden akan sular, şairin dünyasında şekil değiştirerek, erimiş maden biçiminde tasavvur edilmiştir:

Tâb-ı mihr oldu güdâzende-i tiğ-i kuhsâr
Cûy-veş akmadadır her yana pûlâd-ı müzâb (K. 32, 6)

Böyle kalırsa güdâzende-i mihr eyler
Ma'den-i sîm olan yerleri bahr-ı sîm-âb (K. 32, 7)

"Hürşîd-i cihân-ârâ" Mevlevîlerin ruhu için, "âftâb" da Mevlânâ'nın Mesnevisi için teşbih unsurudur. Mesnevî'nin her beyti bir marifet cihanı olup, onun her zerresi güneşin ışınları gibi gönülleri aydınlatmaktadır. Mevlevîlerin semaya girerek devretmeleri ile güneş arasında benzerlik kuruluyor. Güneşin geceleyin kaybolması ise onun gece gezen bir hırsız olarak düşünülmesine imkân sağlamıştır. Güneş hırsızının, Mesnevideki esrar (ilâhi sırlar) sokağında gezerek oradan bu bilgileri çalmaya çalıştığı düşünülmektedir. Takip eden beyitte de güneş dönüşü sebebiyle Mesnevideki ilâhi cezbe tutulmuş biri olarak tasavvur edilerek teşhis sanatına örnek veriliyor. Cezbedeki ilahi hararet ile güneşin ısı ve ışınları arasındaki benzerliğini de unutmamak icap eder:

Mesnevî ammâ ki her beyti cihân-ı ma'rifet
Zerresiyle âftâbının berâber pertevi (K. 3, 2)

Mihr; kutsallık sıfatı ile şairin sözü (şiiri) için, parlaklığı ve aydınlatıcı olması sebebiyle de şairin tabiatı için teşbih unsurudur. Şairin tabiatı öyle bir güneştir ki, onun her sözü (şiiri) nün parıltısı yıldızlar saçmaktadır. Nefî burada şiirinden çıkarılacak anlamların ilahi sırları taşıdığını söyler. Bir başka beyitte ise, güneş, şairin yüzüne tutulan ayna olarak tasavvur edilmektedir. Nefî, bu sebeple "çarh" ın kendisine kin beslediğini söyleyerek hüsn-i ta'lil sanatı yapmaktadır. Nefî güneşi, kendi şairlik kabiliyeti için de teşbih unsuru olarak ele almıştır. Bir yerde kendisini, anlam sabahı (subh-ı ma'nâ) nın güneşi olarak vasfeder. Bir başka beyitte ise kendisinin, her bir zerrede gizli bir güneş olduğunu söyleyerek derin hayal ve anlam dünyası içerisinde tasavvufî düşünceyi dile getirmiştir. Şair gönlünün ilahi bilgilerden feyz aldığı, ilahi tecellilerin gönlünde aksettiğini ve bunları şiir halinde, hayal ve anlam derinliği ile birlikte verdiğini belirtiyor. Bu güneş, ışınlarından yıldızlar parlayan bir güneş olup bütün cihanı ezel sırları ile aydınlatmaktadır:

Maşrık-ı subh-ı hidâyetdir senâsıyla dilim
Mihr-i kudsi pertev-i kevkeb-feşânıdır sözüm (K. 1, 35)

Rû-be-rûdur tab'ımın hürşîd ile âyinesi
Reşk eder çarh ana dâ'im bana oldur kînesi (G. 131, 1)

Ben o hürşîdim ki pinhânım derûn-ı zerrede
Hem cihân pür-şu'le-i kevkeb-feşânımdır benim (K.13, 11)

Güzelin yüzü de tıpkı güneş gibidir ve bu benzetme beyitlerde sıkça söz konusu edilmiştir. Bu tasavvurlarda yüz de tıpkı güneş gibi; yakıcılığı, göz kamaştırıcılığı, güzelliği, yuvarlak ve aydınlatıcı olması hususları ile ön plâna çıkarılmıştır:

Yakdı beni kül etdi o mâhın güneş yüzi
Oldu dil-i za'îf ü şikeste kül öksüzü (G. 123, 1)

O bir mahdûmı Yûsuf-sûret-i hürşîd-tal'atdır
Bu bir şehzâde-i vâlâ-nijâd-ı mâh-peykerdir (K. 20, 11)

3.2. Güneş ile İlgili Hayaller (The Images Related to Sun)

Dîvân şiirinde güneş, daha ziyade ısı, ışığı, rengi, hayat bahşediciliği gibi özelliklerinin yanı sıra memduhun gücünün, kılıcının, fikir ve düşüncelerinin sembolü olarak zikredilmiş; sadece benzetilen değil benzeyen olarak da sıkı sık söz konusu edilmiştir. Aşağıda güneş ile ilgili benzetmelerin sınıflandırılması yapılmıştır:

3.2.1. Mum (Candle), Meş'âle (Torch), Ahker (Kor Parçası: Piece of Corps)

Bir beyitte güneş mumu, memduhun atının nalından çıkan kıvılcımlarla yakılmıştır denilmektedir. Bu beyitte mürsel mecaz vardır. Nalın kıvılcımı ile, fetih hareketi zikredilerek, fethedilen ülkelerin manevî aydınlığa kavuşturulması kastedilmiştir. Nasıl ki güneş karanlığı ortadan kaldırır, fetih hareketi de toplumu batıl zulmetinden hak aydınlığına ulaştırır:

O şehsüvâr-ı dilâver ki na'l-i rahşından
Çıkan şerâr uyarır şem'-i mihr-i rahşânı (K. 31, 22)

Güneşin dördüncü katta bulunuşu ve mum (şem ') a benzetilmesi "çarümîn" sıfatıyla ifade bulmuştur. Bu tasavvurda gökyüzü de "revâk" olarak düşünülmüştür. İstiare yoluyla yapılan bu benzetmede memduhun övgüsü esastır. Aya benzetilen memduhun görünmesiyle birlikte gökyüzünün mumu olan güneş gözlerden kaybolmuştur:

Mâh-ı mülk-ârâ-yı gerdûn-ı vezâret kim olur
Nûr-ı re'yinden nihân şem'-i revâk-ı çarümîn (K. 56, 13)

"Meş'ale-i rûz" ifadesi, güneş mazmununu vermektedir. Memduhun bahtının mumu, güneş ile mukayese edilmektedir:

Âlem-i her şeb ede şu'le-i şem'-i bahtı
Pertev-i meş'ale-i rûz kadar nûrânî (K. 4, 59)

Gönül; cihani yakan ateş olarak tasavvur edilirken; güneş de bu ateşten kopan bir kor parçası olarak düşünülmektedir:

Gönlümü her dem bir âteştir kılan pür-ıztırâb
Kim ol âteşden bir ahkerdir felekte âfitâb (G. 8, 1)

3.2.2. Külâh (A Kind of Conical Hot)

Güneş ve ay, memduhun teşrifi neticesinde duyulan şevkten dolayı gökyüzüne atılmış külahlara benzetilmiştir. Bu durumu, gökyüzündeki melekler övgü ile karşılamaktadır:

Atdı şevk ile külâhın feleğe mihr ile mâh
Kudsiyân eyledi tesbîhe sipâs-ı munzam (K. 41, 3)

Bir beyitte ise güneş (hurşid), "cihantâb" sıfatı ile birlikte anılarak mest olan kişinin başına taktığı külâh (şeb-küle) için teşbih unsuru olmuştur. Mest olan kişinin başındaki külâh, cihani aydınlatan güneş de olsa, elinde kadeh yoksa bu dünya ona simsiyah görünür, denilmektedir:

Câm olmayacak âlem olur çeşmine târik
Hürşid-i cihân-tâb ise de şeb-küle-i mest (G. 22, 3)

3.2.3. Pâlâheng (Rein), Na'l (Horseshoe)

Güneş ile altının münasebeti renk benzerliğinden gelmektedir. Güneşin tüm gezegenlere, altının da diğer madenlere olan üstünlüğü göz önüne alınarak değer açısından ilgi kurulduğu görülmektedir. Güneş, muazzam bir ordunun komutanı olan sultanın atı (eşheb)'na dizgin (pâlâheng) olmaya lâyık görülmüştür:

Sipeh-endâz-ı saf-ârâ kim revâdır olsa ger
Âftâb eşheb-i çâlâkine zer-pâlâheng (K. 38, 8)

Güneş, memduhun atının nalı olarak da düşünülmektedir. Ayrıca "Husrev" ve "Şebdîz" kelimelerinin her iki anlamından da yararlanılarak ihâmı tenasüp sanatına gayet güzel bir örnek verilmektedir:

Husrev-i kâmrân ki lâyıkdır
Âftâb olsa na'l-i Şebdîzi (Kıt'a 7, 3)

Bir beyitte de "Hurşîd-i cihântâb", sultanın atının nalı ile kıyaslanmaktadır:

Eyledi kadrini ol câmi'-i vâlâ ber-ter
Hasılı oldu du'a hirmeni at meydânı (K. 4, 23.)

3.2.4. Çeşme (Fountain), Kayık (Caique)

Güneş bir beyitte "çeşme" ye benzetilmiştir. Bu benzetmede güneş ışınlarının su olarak tahayyül edilmesi söz konusudur. Beyitte memduh övülürken, onun ihsan feyzinin, güneşin ve denizlerin bereket ve feyzinden üstün tutulduğu görülmektedir. Denizler kuruyup seraba dönse bile önemli değildir; çünkü memduhun feyzi, ihsanı yeterlidir:

Feyz-i ihsân-ı keyfin eyler kifâyet âleme
Akmasa ger çeşme-i mihr olsa deryâlar serâb (K.61, 20)

Güneş, altından bir kayığa benzetilir. Bu durumda gökyüzü de okyanus (muhit) olarak tasavvur edilir. Memduhun tedbir ve temkini gökyüzüne sirayet edecek olursa, gökyüzündeki bir zerre dâhi güneş kayığını okyanus denizinde çapa olarak tutabilecek güce sahip olur, denilmektedir:

Düşeydi zıll-ı temkini muhit-i çarh-ı vâlâya
Ederdi zevrâk-ı zerrîn minre zerreyi lenger (K. 21, 19)

3.2.5. Âyine (Mir'ât: Mirror)

"Cihântâb" sıfatıyla anılan hurşîd, parlaklığı ve şekli yönüyle ayna (mir'ât) ya benzetilmiştir. Bu aynada sevgili yüzünü seyretmektedir. Zirâ, sevgilinin güzelliğini ayna kaldıramaz, taşıyamaz. Onun güzelliğini ancak güneş aynasında seyredebilecek mümkündür:

Derûn-ı âyîneye tâb-ı tal'atın sığmaz
Revâdır âyîne olursa âftâb sana (G. 7, 3)

3.2.6. Göz (Eye), Göz Bebeği (Pupil of the Eye), Çene (Chin), Yanak (Cheek), Yüz (Face), Alın (Forehead), Avuç (Palm), Gönül (Dil) (Heart), Kelle (Head)

Dîvân' da güneşin göze benzetildiği aşağıdaki beyitlerden ilkinde çiğ tanesi (şebnem) ne benzetilirken, ikinci beyitte tam tersi olarak Hindû gözbebeği (merdüm) ne benzetilmektedir. Güneş ile Hindû

arasında ilgi kurulurken, Hintlilerin siyah renkli olmaları ile güneşin yakıcı ve esmerleştirici özelliğe sahip oluşu dikkate alınmıştır:

Olsa ger hâsiyet-i hıfzı cihâna sârî
Merdüm-i dîde-i hûrşîd olurdu şebnem (K. 41, 33)

Hindû-yı bâm u deri merdüm-i çeşm-i hurşîd
Turra-i tâk u revâkı per-i Cibrîl-i emîn (K. 47, 13)

Hurşid, düşünce gözünün siyah renkli göz bebeğine benzetiliyor. Memduhun düşünce ve görüşgücünün gayet sanatlı ve hayalaçısından gayet orijinal bir biçimde anlatıldığını görmekteyiz:

Çeşm-i endişem ol kadar rûşen
Sanki hûrşîd anın siyâhıdır (Kıt'a 3, 1)

Sevgilinin yüzü, yanağı ve alını (cebîn), şekli ve parlaklığı göz önüne alınarak, güneşe benzetilmiş ve böylece teşbih ve teşhis sanatına örnek oluşturulmuştur. Güneşin alın ve yüz olarak tasavvur edilmesine sebep, memduhun kapısının toprağına alnını koyarak secde etme arzusudur. Bu yolla hüsnî talil sanatına örnek oluşturulmuştur. Diğer bir beyitte ise, alın (pîşânî) memduhun imzasını attığı yer olarak tasavvur edilmiştir. Böylece memduhun vermiş olduğu fetvaların isabetli ve kesin oluşu bu benzetme ile ortaya konulmuştur:

Müftî-i devr-i zamân Es'ad Efendi ki felek
Eder imzâsını pîşânî-i mihre tesvîd (K. 54, 21)

Aşağıdaki beyitte de hurşid, sevgilinin yanağı ile kıyaslanmaktadır. Işıklarının titrek görünüşü, güneşin, sevgilinin yanağı karşısında sıtmaya tutulması biçiminde tahayyül edilmiş ve bu durum, hüsnitalil yoluyla ortaya konulmuştur. Güneş, güzel yüzü karşısında kendi eksikliğini arz etmeyi ister, ancak onu gördüğünde heyecandan dili tutulup titremeye başlar, denilerek insan güzelliğinin kusursuzluğu ve mükemmelliği anlatılmak isteniyor:

Arz eyler idi hâlini feryâd ederek ol
Ammâ göricek rûyunu hurşîdi tutar teb (G. 10, 3)

Güneşin, "gûy-ı zekân" tamlamasıyla verilen çene unsuru için de teşbih unsuru olduğu dikkat çekmektedir:

Gûy-ı zekânın seyr edeli mâ'î kabâda
Ağdı göğe hûrşîd gibi top-ı mahabbet (G. 16, 2)

Memduhun görüş ve düşüncelerini öven kişinin kalem tutan elinin avuç içi güneşe, parmakları da güneş ışınlarına teşbîh ediliyor:

Benânı şa'ş'a'aya keffi âftâb döner
Kim etse midhat-i re'y-i münîrini terkîm (K. 33, 25)

Güneş, parlaklığı ve şekli itibariyle gönle (kalp) benzetilmiştir. Bu gönül saf, aydınlık ve neşeli bir gönüldür. Umud gözü için teşbih unsuru olan güneş, memduhun lutfu sayesinde parlaklık kazanıp dünyayı aydınlatmaktadır:

Buldu ziynet ruh-ı dilber gibi rûy-ı eyyâm
Oldu rûşen dil-i hûrşîd gibi çeşm-i ümmîd (K. 4, 6)

Hurşid, şekil itibariyle "kelle" ye benzetilmiştir. Beyitte memduhun koruyuculuk özelliğinden bahsedilirken inciye benzetilen çiğ tanesi, güneşin başındaki külaha süs biçiminde düşünülmüştür. Beyitte iki zıt unsur olan su ile ateş bir arada bulundurulmuştur. Bunu sağlayan memduhun lutfudur:

Dür-i yektâ gibi ziynet verirdi
Külâh-ı kelle-i hürşide şebnem (K. 48, 34)

3.2.7. Kurs (Wheel), Sikke (Money), Top (Ball)

Güneş, şekil itibariyle altından yapılmış kurs (tekerlek) a benzetilmiştir. Beyitte güneş kursunun, şiddetli sıcak sebebiyle, eriyerek ay gibi üzengi şekline girmemesi şaşkınlıkla karşılanmaktadır. Bu tasavvurda "devrân (gökyüzü)", "at (eblâk)" a benzetilmiştir. Şair sözü edilen beyitte temmuz ayındaki aşırı sıcaklığı mübalağalı bir şekilde anlatmaktadır:

Eridip kurs-ı zer-i mihri de meh gibi niçün
Etmez ol râyiz-i tünd-i eblâk-ı devrâna rikâb (K. 32, 18)

Ayrıca şekli ve rengi yönüyle altın sikkeye benzetilen güneş; ışınlarıyla kâinatı aydınlattığı için "âlem-ârâ" sıfatıyla vasıflandırılmıştır. Ancak o, memduhun değeri ile değer kazanmış, revaç bulmuştur:

Uruldu rûy-ı zer-i mihr-i âlem-ârâya
Revâc-ı şöhret için sikke-i mübârek-bâd (K. 30, 12)

Güneş altın işlemeli (hürşid-i zer-endûd) ve yaldızlı (zer-endûde) bir topa benzetiliyor. Güneş topu, felek çevgânı ile dönmektedir. Sözü edilen çevgânı tutan el de memduhun elidir. Burada sultanın Allah'ın emir ve yasaklarını, dünya işlerini, insanlar arasındaki sosyal adaleti gerçekleştirmekle görevli, "zıllullah" sıfatı ile vasıflandırılmış biri olduğu üstü kapalı biçimde anlatılıyor:

Vakf-ı ser-pençe-i ikbâl-i cihângirindir
Gûy-ı hürşid-i zer-endûd ile cevğân-ı felek (K. 25, 20)

Diğer beyitte, şair kendisini zamanın Enverî' si olarak görmekte ve gaybı bilen gönlünün güneş topunu ise, gayp pergelinin döndüğü nokta olarak düşünmektedir. Şair, gaybî bilgilerin merkezinde olduğunu ve sözleri ile bunları gün ışığı gibi etrafa yaydığını söylemek istiyor:

Enverî-i rûzgârım nokta-ı pergâr-ı gayb
Gûy-ı hürşid-i zamîr-i gayb-dânımdır benim (K. 13, 9)

3.2.8. SadeF (Nacre), İnci (Pearl)

Yer aldığı bir beyitte "keff-i mihr" şeklinde ifade bulan güneş, şekil ve parlaklık açılarından sadeFe benzetilmiştir. SadeF, memduhun düşünce feyzinin nemini bir damla dahi almış olsa güneş gibi etrafı nurlandıracaktır, denilerek güneş-sadeF arasındaki benzerlik ortaya konulmaktadır:

Dönerdi şu'le-i gevherle keff-i mihre sadeF
Çekeydi çeşme-i re'yinden ebr eger bir nem (K. 37, 26)

Yine güneş, istiare yoluyla, memduhun ikbal tacına konulması istenen inci (güher) ye benzetilmiştir. Bu beyite güher, istiare yoluyla güneş yerine kullanılmıştır:

Ol ki tâc-ı ser-i ikbâline konsa yaraşır
Bu dırahşân-ı güher bî-bedel-i âlem-tâb (K. 32, 27)

3.2.9. Taç (Crown), Sultan, Mühür (Signet), Kılıç (Sword), Çark (Wheel)

Güneş, şekli itibariyle, sultanların başındaki taç veya bu tacın cevheri olarak düşünülmüştür. Sabah vakti ufuktaki güneş, memduhun kasrı karşısında feleğin yere düşürdüğü tac olarak tasavvur ediliyor. Güneşin ufuktaki hâli, gökyüzünün memduhun köşkünü seyrederken düşürdüğü tac olarak tasavvur edilmiştir ve hüsnitalil sanatı yapılmıştır:

Değil mihr ü beyâz-ı subh ufukta seyr için sakfın
Felek baş kaldırınca hâke düşdü tâc u destârı (K. 14, 6)

Bir beyitte ise, sultanın kendisi güneşe benzetiliyor. Bu benzetmede "tâc- güneş" arasındaki benzerlik rol oynamaktadır. "Güneş-tâc-subh" kelimelerinin Cem mazmununu verdiği kanaatindeyiz:

Sanırlar subha çıkmış âftâb-ı âlem-ârâdır
Görenler tâc-ı zerle Eşheb-i çapük-inân üzre (K. 6, 35)

Güneş gökyüzünün sultanıdır. "Şâhenşeh" ve "zer-tâc (ya da tâc-ı zer)" tamlaması da aynı beyitte bir arada zikredilerek güneş mazmunu verilmektedir. "Zer-tâc" ifadesi, istiare yoluyla güneşi anlatmaktadır:

Her seher tâ ki çıkıp perde-serây-ı şebden
Ede şâhenşeh-i zer-tâc-ı felek dîvânı (K. 4, 56)

Mihr, bir beyitte de altın bir mühür olarak tasavvur edilmektedir. Güneş mührü üzerindeki yazılar, memduhun methini konu alan mısralardır. "Mühr- mihr" arasındaki şekil benzerliğinin yanı sıra, cinas sanatı da dikkat çeker:

Ya çıkarsam nâmnı medh-i bülendimle göğe
Eylesem mühr-i zer-i mihr üzre bu gûne sevâd (K. 26, 13)

Güneş ışınları, sultanın elindeki kılıç (şemşîr)'a da benzetilmiştir. Bu kılıç, devlet düşmanlarına çekilmiştir. Beyitte, sultanın azamet ve kudreti sanatkarane bir üslupla anlatılmıştır:

Subh ammâ subh-ı rûz-ı devlet-i ferhunde-fâl
Kim çeker hürşîdi hasm-ı devlete şemşîr-i kîn (K. 56, 7)

Yine bir beyitte güneş ışınları kılıç gibi düşünülmüş ve memduh da elinde kılıç ile duran biri olarak hayâl edilmiştir. Elinde güneş kılıcı ile ortaya çıkan sultanın gezindiği yer ise gökyüzü meydanı olmuştur :

Tenhâ çıkınca tîğ ile meydana gün gibi
Hürşiddür cilve-gehî âsmân olur (K. 29, 34)

Kılıca benzetilen dağın, arkasında batmakta olan güneş (âftâb), çark biçiminde tasavvur ediliyor. Bu çarktan çıkan kıvılcımlar da

laleler için benzetme unsuru oluyor. Zamane, dağ kılıcını güneş çarkına tutmuştur; lâleler de bu çarktan çıkan kıvılcımlardır. Salt tabiat tasvirinin işlendiği bu beyitte tecâhül-i ârifâne sanatı vardır:

Değildir lâle yer yer yer zâhir oldu andan âteşler
Zamane tutdu çarh-ı âftâba tîg-ı kuhsârı (K. 49, 5)

3.2.10. Abdâl (Dervish), Kimyâger (Chemist)

Güneş gökyüzünde dönüşü ve bir yerde durmaması yönüyle "abdâl" a benzetilmiştir. Bu abdal, şairin düşünce güzelinin aşkı ile Zühre'nin saçlarından yapılmış bir hırka giymektedir. Hayal açısından son derece güzel olan beyitte "abdâl-güneş" benzerliğinde karasızlık ve dolaşma kavramları ön plandadır:

Oldu aşk-ı bikr-i fikrimle bir abdâl âfitâb
Zülf-i Zühre târ u pûd-ı hırkâ-i peşmînesi (G. 131, 3)

Yer aldığı bir beyitte ise "kimyâger" olarak vasıflandırılmıştır. Bu vasfı, ışınlarının toprağı altın rengi ile renklendirmesi sebebiyledir. Güneş kimyageri, her sabah memduhun cömertliğine el açmasaydı iflas ederdi, yani ışınları dünyayı aydınlatmazdı denilerek hüsnî talil sanatı yapılmıştır:

Âfitâb-ı kimyâ-ger müflis olurdu eger
Açmasa her subh o Hakân-ı kerem-perdâza dest (G.15, 10)

3.2.11. Küpe (Earring), Pamuk (Cotton)

Güneş, altından küpe (güşvâr) ye de benzetilmektedir. Sevgilinin yüzü ve yüzüne güzellik katan inci küpe için benzetme unsuru olarak kullanılan güneş ve zühre, ondaki bu güzelliğin parlaklığını veremez denilerek insan güzelliği üstün çıkarılmıştır:

Dürr-i mengûşunla rûyun denli bulmaz nûr u tâb
Zühre ger olsa felekde güşvâr-ı âftâb (K. 61, 26)

Feleğin kulağına tıkanan pamuk olarak da düşünüldüğü görülür. Felek, gerçeği dinlememek için kulağını güneş pamuğu ile tıkamıştır; ancak şair ne olursa olsun gerçekleri dile getirmekten geri durmayacağını ifade etmektedir:

Güşunu tutsa felek penbe-i hürşid ile ben
Olurum hakkı edâda yine bî-tâb u direng (K. 38, 29)

3.2.12. Kadeh (Goblet)

Güneş, şairin düşünce Cem' inin elinde bulunan içi şarap dolu, altın işlemeli (Câm-ı zer-endüd) ve ışıkları ile adeta gözleri kamaştıran bir kadeh gibidir. Bu kadeh (güneş), memduhun kurmuş olduğu safa meclisine renk katmaktadır.

Yani "Sâgar-ı zerrin, peymâne-i zer, câm-ı zer-endüd" şeklinde ifade bulan güneş, altın kadeh olarak düşünülmektedir. "Sâgar, câm, peymâne" gibi adlarla zikredilen kadeh ile güneşin benzerliği şekil, renk ve keyfiyet münasebetine dayanmaktadır. Meclislerde kadehin dönmesi ile güneşin devri arasında da ilgiler kurulmaktadır. Memduhun övgüsü için söz konusu edilen beyitte Zühre de çengi olarak eline sazını almıştır:

Döne tâ kim felekde sâgar-ı zerrîni hürşidin
Ala hem zühre-i zehrâ-yı çengi destine sâzı (K. 23, 39)

Bir başka beyitte de "şem'-i şebistân-ı felek" olarak tasavvur edilen güneş, Cem'e benzetilen sultanın, elindeki altınlı kadehin aksi olarak düşünülmektedir. Sultanın köşkündeki mermere akseden bu güneş (hûrşîd-i pür-envâz), bir başka beyitte ise, altın işlemeli bir güle benzetilmektedir. Köşkün mermerlerindeki motifler, cennet bahçesindeki suların akisleri gibi düşünülmüyor:

Ruhâmında değil emvâc-ı gûn-â-gûn u pey-der-pey
Görünür câ-be-câ baĝ-ı behiştin aks-i enhârı (K. 14, 8)

3.2.13. Levha (Signboard), Cild (Skin)

Güneş, üzerine çeşitli şekillerin ya da resimlerin çizildiği bir levha olarak hayal edilmektedir. Bu ve arkasından gelen beyitlerde memduhun atının hızlı hareketleri övülmektedir:

Çekeydi sûretini levh-i âftâba eger
Sûr-ı nigâr-ı revâk-ı sipihr-i jengârî (K. 46, 17)

"Cihân-tâb" sıfatıyla kullanılarak yaldızlanmış bir kitap cildine benzetiliyor. Şairin divan metni ise bu kitaptan doğan düşünce ışıkları olarak tahayyül ediliyor:

Nice divânçe metn-i hikmetü'l-işrâk-ı endîşe
Ki hurşîd-i cihân-tâb ana bir cild-i mutallâdır (K. 48, 58)

3.2.14. Tavus Kuşu (Peacock), Pervâne (Moth)

Güneş, sabahleyin, felek çatısında cilvelenen, rengârenk tüylü bir tavus kuşu gibi hayal edilmiştir:

Her vakt-i seher tâ ki çıkıp bâm-ı felekde
Cevlân ede tâvus-ı mülemmâ' per-i âlem (K. 24, 42)

Beyitlerin genelinde muma benzetilen güneş, sadece aşağıdaki beyitte muma benzetilen sultanın etrafında dönüp duran "pervâne" olarak düşünülmüştür:

Güneş pervânedir ol şem'a pertâb etmege kendin
Dolanır durmayıp şevkile ol fânûs-ı mînâyı (K. 28, 12)

4. SONUÇ (CONCLUSION)

Kozmik âlem bahsinde en çok işlenen unsurların başında, bütün Dîvân şairlerinde olduğu gibi, Nefî' de güneş ve ay gelmektedir. Tabiatın bütün şairler için olduğu kadar Nefî için de bitip tükenmez bir hazine olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. O "tabiat" ile ilgili konuları işlerken geleneğin dışına çıkmamıştır; ancak onun muhayyile gücünün mükemmelliği, anlam ve hayal açılarından, şiirini doruk noktalara ulaştırmıştır.

Sanatçı duygu ve düşüncelerini, tahayyül ve tasavvurlarını, hüznü ve neş' esini anlatırken tabiata ait objeleri kullanmış, onların tabii durumlarını değiştirerek yeniden şekillendirmiş ve eserini böylece vücuda getirmiştir. Nefî, duygu ve düşüncelerini ortaya koyarken tabiattaki objeler dünyasına girmiş; geleneğin elverdiği ölçüde, zaman zaman da sınırları da zorlayarak bu objeleri kendi akıl ve sanat kabiliyetiyle yeniden işlemiş ve bu şekilde bizlere sunmuştur.

İnsanı şaşkırtan ve hayran bırakan zekâ ve kabiliyet mahsulü tahayyül ve tasavvurlar, Nefî'nin, tabiatı ne derecede ustaca işleyebilen nadir sanatkârlardan biri olduğunu gösterir. Cansız maddeler bile onun kalemi ile can bulmuştur.

Şairin kurmuş olduğu bu âleme girebilmek, duygu ve düşüncelerini çözebilmek için obje ile süje arasında kurulan münasebet ve irtibatı iyi yakalamak gerekir.

NOT (NOTICE)

Bu makale, 2000 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'e bağlı olarak Prof.Dr. Sabahattin KÜÇÜK'ün denetiminde tamamlanan "Nef'î Dîvânı'nda Tabiat" adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.